

УДК 316.4:316.77:81'42:81'272

DOI <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2025/9/8>

Валерія ЯГОДЗІНСЬКА

аспірантка Навчально-наукового інституту філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, вул. Володимирська, 60, м. Київ, Україна, 01033

ORCID: 0000-0002-0015-7767

valeriia.yahodzinska@knu.ua

Бібліографічний опис статті: Ягодзінська, В. (2025). Дискурс соціальної кризи як об'єкт вивчення в сучасному мовознавстві. *Folia Philologica*, 9, 62–70, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2025/9/8>

ДИСКУРС СОЦІАЛЬНОЇ КРИЗИ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

У статті пропонується визначення дискурсу соціальної кризи в межах лінгвосинергетичної парадигми сучасного мовознавства. Завданням дослідження є виявлення функціональних, когнітивних і семіотичних механізмів, за допомогою яких кризовий дискурс не лише віддзеркалює соціальні потрясіння, але й активно формує суспільні наративи та моделі колективної поведінки. Методологічну основу дослідження становить поєднання соціолінгвістичного, прагмалінгвістичного, когнітивно-дискурсивного підходів із використанням інструментарію критичного дискурс-аналізу. Поєднання інтегративного підходу забезпечує багатовекторність інтерпретації комунікативних процесів у кризовому середовищі, дає змогу простежити механізми самоорганізації дискурсивних практик, легітимації ідеологічних наративів і формування семантики кризи та потрясіння. Матеріалом слугує англомовний медіадискурс, який віддзеркалює каскадні зміни комунікативного простору під час соціальних криз. У статті визначається дискурс соціальної кризи як складний мультимодальний і трансмедіальний феномен, що характеризується флуктуаційністю, атракторністю, поліваріативністю, емерджентністю, фрактальністю, гетерогенністю, когерентністю й інтердискурсивністю. Запропоновано розглядати дискурс соціальної кризи в термінах лінгвосинергетики як динамічну, самоорганізовану систему, здатну адаптуватися до змін середовища та продукувати нові смисли. Дослідницьку увагу зосереджено на когнітивно-семіотичних сценаріях комунікативної поведінки, що виникають у періоди соціальних потрясінь, а також на мовних стратегіях, які можуть як стабілізувати, так і підсилювати кризові явища. Результати дослідження підтверджують конститутивну роль дискурсу соціальної кризи у формуванні суспільної свідомості, колективної пам'яті та комунікативних моделей подолання кризових станів. Дискурс соціальної кризи функціонує як вагомий механізм семіотичної організації соціального простору, що не лише фіксує, але й формує трансформаційні процеси в суспільстві. Лінгвосинергетичний підхід відкриває нові перспективи для розуміння динаміки кризової комунікації та розробки ефективних стратегій антикризової взаємодії.

Ключові слова: дискурс соціальної кризи, лінгвосинергетика, когнітивно-семіотичні процеси, кризова комунікація, соціальні трансформації, прагмалінгвістика, критичний дискурс-аналіз, мультимодальність, трансмедіальність.

Valeriia YAHODZINSKA

PhD Student at the Educational and Scientific Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Volodymyrska str., 60, Kyiv, Ukraine, 01033

ORCID: 0000-0002-0015-7767

valeriia.yahodzinska@knu.ua

To cite this article: Yahodzinska, V. (2025). Dyskurs sotsialnoi kryzy yak ob'iekt vyvchennia suchasnoho movoznavstva [Discourse of social crisis as an object of study in modern linguistics]. *Folia Philologica*, 9, 62–70, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2025/9/8>

DISCOURSE OF SOCIAL CRISIS AS AN OBJECT OF STUDY IN MODERN LINGUISTICS

The article aims to provide a comprehensive analysis of the discourse of social crisis within the framework of the linguosynergetic paradigm of modern linguistics. The research seeks to identify the functional, cognitive, and semiotic mechanisms through which crisis discourse not only reflects social upheavals but also actively shapes collective narratives and models of social behavior. The methodological framework combines sociolinguistic, pragmalinguistic, and cognitive-discursive approaches with the tools of critical discourse analysis. This integrative approach enables a multidimensional interpretation of communicative processes in a crisis environment, tracing the mechanisms of self-organization of discursive structures, the legitimization of ideological narratives, and the formation of the semantics of disruption. The material of the study is English-language media discourse, which reflects the cascading changes of the communicative space during periods of social upheaval. The study offers, for the first time, a holistic analysis of the discourse of social crisis as a multimodal and transmedial phenomenon characterized by fluctuation, attractor dynamics, multivariance, emergence, fractality, heterogeneity, coherence, and interdiscursivity. It proposes to conceptualize crisis discourse in terms of linguosynergetics as a dynamic, self-organizing system capable of adapting to changes in the social environment and generating new meanings. Special attention is given to cognitive-semiotic scenarios of mass behavior emerging during social upheavals and to linguistic strategies that can either stabilize or intensify crisis phenomena. Conclusions. The findings confirm the constitutive role of social crisis discourse in shaping public consciousness, collective memory, and communicative models of overcoming crisis states. The discourse of social crisis functions as a powerful mechanism of semiotic organization of the social space, which not only records but also shapes the transformational processes of society. The linguosynergetic perspective opens new avenues for understanding the dynamics of crisis communication and for developing effective strategies of anti-crisis interaction.

Key words: social crisis discourse, linguosynergetics, cognitive-semiotic processes, crisis communication, social transformations, pragmalinguistics, critical discourse analysis, multimodality, transmediality.

Актуальність розвідки зумовлена зростаючою роллю комунікації, зокрема мовної, як системоутворювального чинника цивілізаційної динаміки та необхідністю комплексної оцінки її впливу на суспільну свідомість у періоди соціальних криз. У сучасних умовах глобальних викликів і кризових явищ, спричинених політичними, економічними, соціальними та інформаційними факторами, дискурс соціальної кризи виконує кумулятивну, когнітивну, емотивну, естетичну та номінативну функції, оскільки слугує не лише засобом конструювання суспільних наративів, а й механізмом нелінійної взаємодії між індивідуальними та колективними когнітивними структурами (Соколов, 2021; Dijk van, 2014; Wodak & Reisigl, 2009).

З позицій лінгвосинергетики дискурс соціальної кризи розглядається як складний мультимодальний і трансмедіальний феномен, що характеризується змінністю (флуктуаційністю), атракторністю, поліваріативністю, виникненням нової якості (емерджентністю), фрактальністю, гетерогенністю, когерентністю й інтердискурсивністю (Домброван та ін., 2015; Ейгер, 1992; Щербак, 2018; Kröger, 2015; Kühler, 2007). Мовна комунікація в умовах кризових явищ функціонує як нелінійна система, у якій інформаційні потоки здатні викликати ефект каскадних змін у суспільній свідомості, формуючи

нові патерни інтерпретації подій і когнітивно-семіотичні сценарії комунікативної поведінки (Pescaroli et al., 2018; Hynes et al., 2022: 9–20).

Аналіз дискурсивних практик соціальної кризи в англомовному медіапросторі набуває особливої значущості, адже дає змогу виявити закономірності формування мовної картини кризової реальності, механізми еволюції соціального конфлікту та впливу на соціокультурні процеси. Вивчення кризового дискурсу крізь призму лінгвосинергетичної парадигми розкриває закономірності самоорганізації дискурсивних структур, виявляє точки біфуркації у процесах зміни суспільних наративів, а також ідентифікує мовні стратегії, що сприяють стабілізації, повному нівелюванню чи, навпаки, ескалації кризових явищ.

Феномен соціальної кризи в різних його проявах став об'єктом дослідження таких зарубіжних науковців, як Беріайна Хосетксо, Хіль-Хімено Хав'єра (Beriaín & Gil-Gimeno, 2024), Джеффри К. Александер (Alexander, 2021), Джеклін Кок (Cock, 2006), Куарантеллі Енріко Луїс, Дайнс Рассела (Quarantelli & Dynes, 1977), Мармота Майкла Г. (Marmot, 2019). Дискурс соціальної кризи є також предметом уваги українських дослідників, а саме: Л. Бевзенко, М. Кухти, О. Злобіної, М. О. Шульги, Н. Бойко, І. Мартинюк, М. Паращевіна, О. Резніка, Н. Соболевої (Бевзенко, et al., 2019), Георг-

гія Почепцова (Почепцов, 1999), О. Соколова (Соколов, 2021).

Мета дослідження – охарактеризувати дискурс соціальної кризи як об'єкт вивчення в сучасному мовознавстві в контексті лінгво-синергетичної парадигми. Дискурс соціальної кризи розуміємо як особливий тип семантичного середовища, який виникає у відповідь на соціальні потрясіння, відображає механізми мовного впливу, колективну емоційну реакцію та ідеологічну взаємодію між суспільними групами, що акумулює когнітивні, структурні, семіотичні та прагматичні характеристики дискурсивних практик, які сприяють формуванню індивідуальної або колективної свідомості в кризові періоди.

У сучасній лінгвістичній науці дослідницьку увагу зосереджено на дискурсі як багатовимірному мультимодальному та трансмедіальному явищі, яке формується під впливом когнітивно-семіотичних, структурно-семантичних, прагматичних і соціокультурних чинників. У 1950-х роках під впливом ідей американського лінгвіста З. Гарріса у статті «Аналіз дискурсу» термінологічну одиницю *дискурс* почали використовувати для позначення методу дослідження зв'язного мовлення. Учений визначав його як спосіб розширення меж дескриптивної лінгвістики за межі окремого речення, а також для встановлення взаємозв'язку між мовою та культурою (Harris, 1952: 1–4). Згодом, на початку 1970-х років, французький лінгвіст Еміль Бенвеніст у своїх роботах трактує термін *discours* як особливість мовлення, яке суб'єктивно використовує мовець, тобто як процес індивідуального привласнення мови в комунікації (Benveniste, 1976: 237–250). Дискурс розглядається в межах різних наукових підходів, зокрема в таких напрямках сучасної лінгвістики, як лінгводискурсологія, лінгвокомунікативістика, прагмалінгвістика, лінгвoseміотика тощо.

В Україні дослідження, пов'язані з аналізом дискурсу, здійснюються в межах різних міждисциплінарних методологічних підходів, що формують методики аналізу в різних напрямках сучасної лінгвістики, передусім у дискурсивних і комунікативних студіях. Серед українських дослідників відповідної проблематики варто виокремити Ф. Бацевича, який розглядає дискурс як динамічний комунікативний про-

цес і категорію комунікації, класифікуючи його за функціональними параметрами (Бацевич, 2002: 30–34); К. Серажим, яка аналізує дискурс у соціолінгвістичному вимірі, зокрема політичний дискурс як феномен сучасного інформаційного простору України (Серажим, 2003); А. Єрмоленко, який трактує дискурс як форму концептуалізації націоналізованого життєвого світу (Єрмоленко, 1996); Г. Почепцова, у працях якого запропоновано типологію дискурсу й аналіз маніпулятивного потенціалу різних його типів (Почепцов, 1999: 99).

Аналіз феномена соціальної кризи в рамках дискурсивного підходу дає змогу не лише систематизувати когнітивні та прагматичні засоби його репрезентації, а й простежити, як дискурсивні стратегії та комунікативні тактики формують семантику потрясіння, що здатна генерувати як глобальні, так і локальні суспільні зміни. Дискурсивний простір з відповідними його конструктами (мова, символи тощо) може продукувати психологічні, культурні, поведінкові, політичні, економічні, етичні сенси соціальної кризи, формуючи відповідне семантичне середовище, у якому постають певні виклики та проблеми. У контексті суперечностей ці сенси й визначають семантичне середовище, у якому розгортається суспільний розвиток (Korzybski, 1941: 66).

Явище соціальної кризи породжується внаслідок виникнення суспільних протиріч та конфліктних ситуацій, це складна система кризових процесів, спричинена кумуляцією конфліктів і порушенням стійких комунікативних структур у суспільстві, що призводить до втрати соціальної рівноваги. Соціальний (індивідуальний або колективний) конфлікт відображає протистояння та протиріччя, що детермінує зміну соціальних норм, деформує звичні форми комунікації та/або трансформації суспільної свідомості. Криза може бути викликана як внутрішніми (економічні проблеми, політична нестабільність, соціальна нерівність), так і зовнішніми (глобалізація, військові конфлікти, пандемії) чинниками. Французький соціолог та етнолог Еміль Дюркгейм вважав, що в будь-якому суспільстві одночасно існують як нормальні соціальні процеси, так і відхилення, зокрема злочинність чи самогубства. Однак кризові явища виникають тоді, коли такі відхилення стають частішими, а стан аномії,

тобто розриву між індивідуальними мотивами та усталеними нормами і цінностями, поглиблюється (Durkheim, 1893: 247–260).

Отже, криза загалом і соціальна криза зокрема, якщо враховувати її мультимодальний та трансмедіальний потенціал, змінює комунікативні стратегії, семантичні характеристики та прагматичні аспекти дискурсу, спричиняючи його трансформацію в ракурсі підвищеної емоційності, поляризації та маніпулятивності. Кризове загострення впливає на інтерпретацію ключових понять, структурування дискурсу та соціальні ролі мовців, що натомість визначає характер суспільної динаміки та механізми міжособистісної взаємодії. Дослідження суспільних змін дає змогу глибше зрозуміти природу кризових явищ, їхній онтологічний статус і розробити ефективні комунікативні стратегії для їх подолання.

Розуміння сутності соціальної кризи сприяє запобіганню подальшій ескалації напруги в суспільстві серед різних верств населення, що може забезпечити спільний розвиток різних типів відношень у межах дискурсивного простору. Аналіз дискурсу соціальної кризи передбачає встановлення стратегій та типологізацію ідеологічних наративів, з'ясування способів і механізмів маніпуляції, поляризацію суспільної думки та відтворення соціальної напруги. Соціальні кризи характеризуються нестабільністю в різних сферах (суспільній, економічній, політичній, культурній, морально-етичній, інформаційній, правовій, освітній тощо), можуть супроводжуватися насильством і структурними змінами, але не мають єдиного шаблону й узгодженого сценарію. Кожна криза унікальна, і її наслідки можуть бути непередбачуваними, оскільки залежать від багатьох факторів як на індивідуальному, так і на колективному рівні (Hoyer et al., 2024: 1–9). Соціальна криза, враховуючи її мультимодальність та трансмедіальність у дискурсивному просторі, є процесом дестабілізації та/або деформації усталених дискурсивних механізмів. У рамках лінгвосинергетичної парадигми її можна досліджувати як динамічну систему з елементами самоорганізації, адаптації та еволюції комунікативної поведінки.

Під поняттям дискурсу соціальної кризи розуміємо багаторівневий дискурсивний механізм, що відображає суспільні трансформації через

усталені стратегії реагування на актуальні події, формуючи відповідні концептуальні рамки. Дискурсивна прагматика соціальної кризи формується в комунікативній свідомості в межах конкретної лінгвокультури. Явище кризового дискурсу є продуктом взаємодії соціокультурних чинників, суспільних настроїв, ідеологічних наративів та особливостей трансмедійного ландшафту, адже він не лише віддзеркалює кризові явища, але й активно формує їхнє сприйняття посередництвом екстралінгвістичних засобів. Емоційна складова виконує значну роль у кризовій комунікації, створюючи ефект драматизації, персоналізації та когнітивного впливу на суспільство. Аналіз дискурсу соціальної кризи з лінгвосинергетичної перспективи дає змогу зрозуміти механізми його формування, функціонування та впливу, а також виробити стратегії антикризової комунікації, що сприятимуть зниженню соціальної напруги та стабілізації дискурсивного простору (Щербак, 2018: 109–112; Почепцов, 1999: 40; Селіванова, 2006: 37).

Дискурс соціальної кризи відіграє конститутивну роль у формуванні суспільного сприйняття кризових процесів, слугуючи засобом концептуалізації соціальних трансформацій, артикуляції конфліктів і легітимації відповідних наративів (De Rycker & Mohd Don, 2013: 227). Репрезентація феномена соціальної кризи простежується в медійному, політичному, академічному, художньому та публіцистичному дискурсах, де соціальна напруга виконує функції консолідації чи, навпаки, розколу суспільної думки, а також сприяє конструюванню кризового або посткризового семантичного середовища.

Різновекторний аналіз дискурсу соціальної кризи як лінгвістичного дослідження можливий із методологічних принципів лінгвосинергетики. Функціонування дискурсу соціальної кризи як об'єкта лінгвістичного дослідження можна розглядати через призму підходу, який досліджує мову як самоорганізовану динамічну систему. Ідеї синергетики німецького фізика й енергетика Германа Хакена заклали математичні та теоретичні основи принципів самоорганізації відкритих систем (Haken, 2015). На цих принципах Райнхард Кьолер розвинув концепцію лінгвосинергетики – мова як комплексна система, що адаптується й регулю-

ється залежно від зовнішніх умов (Kuhler, 2007: 192–195). Відповідний ракурс вивчення дискурсивного ландшафту розпочався наприкінці ХХ століття, зокрема завдяки працям українських лінгвістів Л. Піхтовнікової, Т. Домброван, С. Єнієєвої, О. Семенець (Піхтовнікова та ін., 2018), Г. В. Ейгера (Ейгер, 1992).

Методологічні підходи в рамках лінгвосинергетики враховують системну організацію мови, доповнюючи традиційну системно-структурну парадигму, розглядаючи мову як відкрите, нелінійне, змінне та самоорганізоване явище об'єктивної системи. У контексті вивчення феномена соціальної кризи відповідний методологічний ракурс дає можливість аналізувати мову як складник дискурсивного простору й елемент семантичного середовища, враховуючи їхню дестабілізацію через фактори інформаційного впливу та формування комунікативно-смыслового ландшафту. У періоди соціальної нестабільності можливі зміни в комунікативній поведінці, що можуть набувати форми у фрагментації суспільного дискурсу, поляризації мовлення, зростанні обсягу інформаційного шуму та трансформації масової комунікації.

У дослідженні дискурсу соціальної кризи доцільно поєднувати кілька лінгвістичних підходів, кожен із яких висвітлює характерні аспекти мовленнєвої поведінки в умовах соціальної напруги. Соціолінгвістичний підхід акцентує увагу на соціальному контексті мовлення, варіативності мовних засобів залежно від соціальних груп, їхніх ідеологічних позицій та інституційних ролей. Прагмалінгвістичний підхід зосереджується на аналізі мовленнєвих актів, стратегій і тактик, які використовуються для досягнення комунікативних цілей у кризовому контексті. Відповідний ракурс аналізу дає змогу зрозуміти, як мовці адаптують свої висловлювання відповідно до ситуації та як вони прагнуть впливати на адресата в умовах соціальної напруги. Когнітивно-дискурсивний підхід, який розкриває внутрішні ментальні процеси, пов'язані з обробкою кризової інформації. Особливої уваги при цьому заслуговують концептуальні метафори, фрейми і сценарії, за допомогою яких відбувається інтерпретація подій, що, зі свого боку, формує громадську думку та соціальні реакції на кризові виклики. Відповідний підхід передбачає використання

критичного дискурс-аналізу, який дає змогу виявити ідеологічні засади кризового дискурсу, зокрема механізми (де)легітимації певних соціальних дій, владного впливу та маніпуляції свідомістю. Інтеграція соціолінгвістичного, прагмалінгвістичного, когнітивно-дискурсивного підходів із критичним дискурс-аналізом забезпечує різновекторний аналіз кризового дискурсу – від соціального контексту до ідеологічного змісту, від семантичного середовища до реалізації в дискурсивному просторі.

На нашу думку, відповідне поєднання через призму каскадних змін створює багатоврівневу перспективу аналізу, де кожен рівень (соціальний, прагматичний, ідеологічний) не є ізольованим, а взаємодіє з іншими. У межах лінгвосинергетичної парадигми каскадні зміни – процеси, які зумовлюють глибокі структурні зміни у комунікативній поведінці і, як наслідок, у мовній системі під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, у дискурсі соціальної кризи розглядаються нелінійні процеси, що впливають на мовну картину світу й адаптивні механізми суспільства.

Мовна система постає кінцевим результатом змін, хоча трансформації нерідко починаються з модифікацій комунікативної поведінки в дискурсивному просторі, що зумовлюються когнітивними процесами в межах семантичного середовища. Такі локальні зрушення можуть ініціювати каскадні зміни, які за принципом «ланцюгової реакції» спричиняють глобальні трансформації мовної системи. Посилення мовленнєвих інновацій через їх повторюване використання в дискурсі (резонансний ефект), виникнення відповідних структур на різних рівнях мовної системи (фрактальна організація мови) та адаптація комунікативних стратегій до соціальних умов (самоорганізація мовної свідомості) є основними механізмами каскадних змін у лінгвосинергетичній парадигмі соціальних потрясінь. У періоди соціальних криз інтенсивні каскадні зміни впливають на комунікативну складову, що викликає динамічні процеси в парадигмі значень, а саме переосмислення усталених понять, появу нових смислів; інтенсифікацію мовної варіативності – активне використання неологізмів, мемів, сленгу; трансформацію дискурсивних стратегій – зміна тональності комунікації, перехід до більш експресивних або агресивних форм висловлення.

Прикладом таких змін може слугувати дискурс кризи біженців, де мова стає засобом інформаційної боротьби, формування суспільного сприйняття вимушених переселенців і мобілізації громадян до підтримки або, навпаки, до протидії їх інтеграції. У статті *The Contemporary Refugee Crisis: An Overview of Mental Health Challenges* описано масштаби проблеми соціальної нестабільності, зокрема зростання кількості біженців у світі до понад 65 мільйонів осіб станом на 2017 рік (Silove et al., 2017: 130–139). Унаслідок соціальних потрясінь посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) і депресивний стан серед біженців є поширеними (Blackmore, et al., 2020). Важливо зазначити, що ПТСР також впливає на комунікативну поведінку людини. Біженці з високим рівнем стресу можуть активно використовувати спрощені мовленнєві конструкції, уникати складних синтаксичних структур, мати труднощі з мовним продукуванням дискурсивних практик через емоційне виснаження, що корелюється з принципами лінгвосинергетики (Franck & Delage, 2022). Отже, комунікативна поведінка позначена станом динамічного балансу між впорядкованістю (нормативністю) та хаотичністю (дестабілізацією через стрес).

У дискурсивному просторі під час соціальних криз спостерігається активізація різновидів соціальних діалектів, семантична зміна, трансформація усталених у суспільстві понять, виникнення нових дискурсивних практик та інтенсифікація мовленнєвої нестабільності.

Один із прикладів дискурсу соціальної кризи висвітлює Джеклін Кок у своїй статті *Public Sociology and the Social Crisis* (Cock, 2006), у якій аналізує соціальну ситуацію у Південній Африці, що склалась унаслідок приватизації державного майна та змусила громадян шукати індивідуальні рішення зумовлених відповідним семантичним середовищем соціальних проблем. Як зазначає авторка, обмеження державного впливу на публічні послуги особливо помітні у сфері, що стосується права на доступ до чистої та достатньої кількості води, яке закріплене в постапартеїдній конституції. Одне з ключових положень цього документа гарантує право на базові ресурси, зокрема чисту воду, що вважається фундаментальним правом у сучасній Південній Африці. У статті зазначається, що протидія таким процесам може сприяти

«ресоціалізації» кризи (процес відновлення та переосмислення соціальних відносин), а ефективність опору здатне підсилити залучення соціологів.

Інший приклад соціального конфлікту висвітлений у газеті *The TICO TIMES – Domestic Violence Surges in Costa Rica Amid Deepening Social Crisis*, де зазначається, що за останні чотири роки кількість зафіксованих випадків домашнього насильства в Коста-Ріці зросла на 145% – з 9406 випадків у 2021 р. до 23 046 у 2024 р. Представлена статистика є лише верхівкою айсберга, оскільки багато випадків залишаються незареєстрованими. Водночас феміциди також демонструють тривожну динаміку: з 27 випадків у 2022 р. до 31 у 2023 р. (*The Tico Times*, 2025).

Якщо розглядати ситуацію крізь призму лінгвосинергетики, можна виокремити низку ключових дискурсивних механізмів, що поглиблюють кризові процеси. Зокрема, ефект взаємного посилення (синергія) проявляється у взаємозв'язку таких чинників, як бідність, безробіття, організована злочинність, трансформація комунікативної поведінки та скорочення соціальних програм. Сукупність цих умов формує ґрунт для поширення насильства, що, зі свого боку, призводить до накопичення соціальної напруги і за принципом самоорганізації виливається у спалахи агресії в найбільш уразливих сферах – у сімейному та громадському середовищі. Тож у тексті статті використовуються метафори на зразок *boiling pot* – «киплячий котел» та *crime wave* – «хвиля злочинності», що сприяють формуванню образу неконтрольованої кризи. Застосування статистичних даних і драматичних описів (наприклад, *In 2022 alone, Costa Rica's 911 line fielded over 72,000 domestic violence calls*) підсилює ефект соціальної тривоги. Наведений випадок дискурсивного простору Коста-Ріки демонструє, як локальна соціальна проблема може перерости в масштабну кризу. У лінгвосинергетичному ракурсі соціальну проблему можна розглядати як нелінійну динамічну комунікативну взаємодію, у якій взаємопов'язані чинники посилюють один одного, формуючи нові патерни суспільної поведінки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Дослідження дискурсу соціальної кризи в ракурсі лінгвосинергетичного під-

ходу передбачає міждисциплінарний аналіз, що поєднує лінгвістичні, соціальні, когнітивні й комунікативні аспекти. Такий методологічний підхід дає змогу розглядати конкретні дискурсивні практики (політичні промови, медіа-дискурс, публічні дебати, онлайн-комунікацію) як самоорганізовані, відкриті та нелінійні знакові конструкти, що реагують на зовнішні соціальні, політичні й економічні фактори та демонструють внутрішню динаміку у вигляді мовної адаптації, компресії чи ескалації.

Дискурс соціальної кризи виступає як складна комунікативна система, що відображає напругу між різними соціальними верствами та сприяє (ре)конфігурації ментальних, когнітивно-семіотичних структур свідомості учасників комунікації. Динаміка дискурсу кризових ситуацій висвітлює механізми формування

суспільної свідомості та роль дискурсивних практик у трансформаційних процесах – від мобілізації громадської думки до фрагментації ідентичностей.

У перспективі явище дискурсу соціальної кризи англійськомовного простору з позиції лінгвосинергетики дасть змогу глибше зрозуміти, як комунікативні стратегії впливають на формування суспільної реальності, конструювання колективної пам'яті та вироблення моделей подолання кризових станів шляхом комунікативної взаємодії. Дискурсивні практики, що формують комунікативну поведінку, таким чином, розглядаються не лише як відображення кризи, а і як активні чинники у її подоланні – через здатність до самоорганізації, адаптації та регенерації у межах дискурсивного простору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф. С. Термінологія комунікативної лінгвістики: аспекти дискурсивного підходу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології*. 2002. № 453. С. 30–34.
2. Домброван Т. І., Єнікєєва С. М., Піхтовнікова Л. С., Семенець О. О. та ін. Синергетика у філологічних дослідженнях : монографія / за заг. ред. Л. С. Піхтовнікової. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 340 с.
3. Ейгер Г. В. Мова та синергетика. *Вісник Харківського університету ім. В. Н. Каразіна*. 1992. № 372. С. 131–137.
4. Єрмоленко А. М. Дискурс етичних норм та цінностей в сучасній німецькій практичній філософії : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.05. Київ : НАН України, Ін-т філософії, 1996. 56 с.
5. Почепцов Г. Г. Комунікативні технології ХХ століття. Київ, 1999. 200 с.
6. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. 2-ге вид., доп. Київ : ВПЦ «Київський університет», 1999. 308 с.
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
8. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору... : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08. Київ : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2003.
9. Соколов О. Є. Теоретико-методологічні основи дослідження криз у публічному управлінні. *Public Administration and Regional Development*. 2021. Вип. 13. С. 114–134. DOI: 10.34132/pard2021.13.08.
10. Соціальна напруженість у кризовому соціумі: соціально-психологічний аналіз / О. Г. Злобіна, М. О. Шульга, Л. Д. Бевзенко та ін. ; за ред. О. Г. Злобіної. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2019. 291 с. ISBN 978-966-02-9028-0.
11. Щербак Г. В. Теоретичні засади лінгвосинергетики. *Нова філологія*. 2018. № 74. С. 109–112. DOI: 10.26661/2414-1135/2018-74-21.
12. Alexander J.C. What Makes a Social Crisis? The Societalization of Social Problems. *International Review of Public Policy*. 2021. Vol. 3, № 3. P. 382–385. DOI: 10.4000/irpp.2310.
13. Benveniste É. Problèmes de linguistique générale. Tome I. Paris : Gallimard, 1976.
14. Beriain J., Gil-Gimeno J. What Makes a Social Crisis? The Societalization of Social Problems. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*. 2024. № 171. P. 159–177.
15. Blackmore R., Boyle J.A., Fazel M., Ranasinha S., Gray K.M., Fitzgerald G., Misso M., Gibson-Helm M. The prevalence of mental illness in refugees and asylum seekers: A systematic review and meta-analysis. *PLOS Medicine*. 2020. Vol. 17, № 9. Article e1003337. DOI: 10.1371/journal.pmed.1003337.
16. Cock J. Public Sociology and the Social Crisis. *South African Review of Sociology*. 2006. Vol. 37, № 2. P. 293–307. DOI: 10.1080/21528586.2006.10419159.
17. De Rycker A., Mohd Don Z. M. (eds.) Discourse and Crisis: Critical Perspectives. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2013. 498 p. DOI: 10.1075/dapsac.52.
18. Dijk van T. A. Discourse, cognition, society. The Routledge Handbook of Language and Politics / eds. C. Hart, P. Cap. London, New York : Routledge, 2014. P. 26–44.
19. Durkheim É. De la division du travail social. Paris : Félix Alcan, 1893; Paris : PUF, 1930; 2nd ed., 1991.

20. Fairclough N. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London, New York : Routledge, 2003. 83 p. ISBN 0-415-25892-8.
21. Franck J., Delage H. The Interplay of Emotions, Executive Functions, Memory and Language: Challenges for Refugee Children. *Languages*. 2022. Vol. 7, № 4. Article 309. DOI: 10.3390/languages7040309.
22. Harris Z. Discourse Analysis. *Language*. 1952. Vol. 28, № 1. P. 1–30.
23. Hoyer D., Holder S.L., Bennett J., Turchin P., et al. All Crises are Unhappy in their Own Way: The Role of Societal Instability in Shaping the Past. *OSF Preprints*. 2024. P. 1–29. DOI: 10.31235/osf.io/rk4gd.
24. Hynes W., Linkov I., Love P. (eds.) *A Systemic Recovery*. Paris : OECD Publishing, 2022. 127 p. DOI: 10.1787/62830370-en.
25. Korzybski A. *Science and Sanity: An Introduction to Non-Aristotelian Systems and General Semantics*. 2nd ed. Lancaster : The International Non-Aristotelian Library Publishing Company, 1941. 906 p.
26. Kröger B. *Hermann Haken: From the Laser to Synergetics*. Cham : Springer, 2015. 317 p. DOI: 10.1007/978-3-319-11689-1.
27. Kühler R. Quantitative Analysis of Syntactic Structures in the Framework of Synergetic Linguistics. *Aspects of Automatic Text Analysis*. Berlin, Heidelberg : Springer, 2007. P. 191–209. DOI: 10.1007/978-3-540-37522-7_9.
28. Marmot M.G. A health crisis is a social crisis. *BMJ*. 2019. Vol. 365. Article 12278. DOI: <https://doi.org/10.1136/bmj.12278>.
29. Pescaroli G., Nones M., Galbusera L., Alexander D. Understanding and mitigating cascading crises in the global interconnected system. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2018. № 30. DOI: 10.1016/j.ijdrr.2018.07.004.
30. Quarantelli E.L., Dynes R.R. Response to Social Crisis and Disaster. *Annual Review of Sociology*. 1977. Vol. 3. P. 23–49. DOI: 10.1146/annurev.so.03.080177.000323.
31. Silove D., Ventevogel P., Rees S. The contemporary refugee crisis: an overview of mental health challenges. *World Psychiatry*. 2017. Vol. 16, № 2. P. 130–139. DOI: 10.1002/wps.20438.
32. The Tico Times. Domestic Violence Surges in Costa Rica amid Deepening Social Crisis. March 12, 2025. URL: <https://ticotimes.net/2025/03/12/domestic-violence-surges-in-costa-rica-amid-deepening-social-crisis> (дата звернення: 18.04.2025).
33. Wodak R., Reisigl M. *The Discourse-Historical Approach (DHA). Methods of Critical Discourse Analysis* / ed. R. Wodak, M. Meyer. 2nd ed. London : SAGE, 2009. P. 87–121.

REFERENCES:

1. Batsevyich, F.S. (2002). Terminolohiia komunikatyvnoi linhvistyky: aspekty dyskursyvnoho pidkhodu [Terminology of communicative linguistics: Aspects of discursive approach]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*. *Problemy ukraïnskoi terminolohii*, 453, 30–34 [in Ukrainian].
2. Dombrovan, T.I., Yenikieieva, S.M., Pikhtovnikova, L.S., Semenets, O.O., et al. (2015). Synerhetyka u filolohichnykh doslidzhenniakh: Monohrafiia [Synergetics in philological research: Monograph]. L.S. Pikhtovnikova (Ed.). Kharkiv: KhNU imeni V.N. Karazina [in Ukrainian].
3. Eiher, H.V. (1992). Mova ta synerhetyka [Language and synergetics]. *Visnyk Kharkivskoho universytetu im. V.N. Karazina*, 372, 131–137 [in Ukrainian].
4. Yermolenko, A.M. (1996). Dyskurs etychnykh norm ta tsinnostei v suchasniï nimetskii praktychnii filosofii [Discourse of ethical norms and values in contemporary German practical philosophy]. *Abstract of doctoral thesis*. Kyiv: NAN Ukrainy, Instytut filosofii [in Ukrainian].
5. Pocheptsov, H.H. (1999). Komunikatyvni tekhnolohii XX stolittia [Communicative technologies of the 20th century]. Kyiv [in Ukrainian].
6. Pocheptsov, H.H. (1999). Teoriia komunikatsii (2nd ed.) [Theory of communication]. Kyiv: VPTs "Kyivskiy universytet" [in Ukrainian].
7. Selivanova, O.O. (2006). Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy: Pidruchnyk [Modern linguistics: Directions and problems: Textbook]. Poltava: Dovkillia-K [in Ukrainian].
8. Serazym, K.S. (2003). Dyskurs yak sotsiolinhvalnyi fenomen suchasnoho komunikatyvnoho prostoru [Discourse as a sociolinguistic phenomenon of modern communicative space]. *Doctoral dissertation*. Kyiv: Instytut zhurnalistyky KNU im. T. Shevchenka [in Ukrainian].
9. Sokolov, O.Ye. (2021). Teoretyko-metodolohichni osnovy doslidzhennia kryz u publichnomu upravlinni [Theoretical and methodological foundations of studying crises in public administration]. *Public Administration and Regional Development*, 13, 114–134. <https://doi.org/10.34132/pard2021.13.08> [in Ukrainian].
10. Zlobina, O.H., Shulha, M.O., Bezenko, L.D., et al. (2019). Sotsialna napruzhenist u kryzovomu sotsiumi: Sotsialno-psykholohichniy analiz [Social tension in crisis society: Socio-psychological analysis]. O.H. Zlobina (Ed.). Kyiv: Instytut sotsiologii NAN Ukrainy. ISBN 978-966-02-9028-0 [in Ukrainian].

11. Shcherbak, H.V. (2018). Teoretychni zasady lnhvosynerhetyky [Theoretical foundations of linguosynergetics]. *Nova filolohiia*, 74, 109–112. <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2018-74-21> [in Ukrainian].
12. Alexander, J. C. (2021). What makes a social crisis? The societalization of social problems. *International Review of Public Policy*, 3 (3), 382–385. <https://doi.org/10.4000/irpp.2310>.
13. Benveniste, É. (1976). *Problèmes de linguistique générale* (Vol. I). Paris: Gallimard.
14. Beriain, J., & Gil-Gimeno, J. (2024). What makes a social crisis? The societalization of social problems. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 171, 159–177.
15. Blackmore, R., Boyle, J.A., Fazel, M., Ranasinha, S., Gray, K.M., Fitzgerald, G., Misso, M., & Gibson-Helm, M. (2020). The prevalence of mental illness in refugees and asylum seekers: A systematic review and meta-analysis. *PLOS Medicine*, 17 (9), e1003337. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1003337>
16. Cock, J. (2006). Public sociology and the social crisis. *South African Review of Sociology*, 37 (2), 293–307. <https://doi.org/10.1080/21528586.2006.10419159>.
17. De Rycker, A., & Mohd Don, Z.M. (Eds.). (2013). *Discourse and crisis: Critical perspectives*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/dapsac.52>.
18. Dijk van, T.A. (2014). Discourse, cognition, society. In C. Hart & P. Cap (Eds.), *The Routledge handbook of language and politics* (pp. 26–44). London; New York: Routledge.
19. Durkheim, É. (1893/1991). *De la division du travail social*. Paris: Félix Alcan; PUF.
20. Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London; New York: Routledge. ISBN 0-415-25892-8.
21. Franck, J., & Delage, H. (2022). The interplay of emotions, executive functions, memory and language: Challenges for refugee children. *Languages*, 7 (4), Article 309. <https://doi.org/10.3390/languages7040309>.
22. Harris, Z. (1952). Discourse analysis. *Language*, 28 (1), 1–30.
23. Hoyer, D., Holder, S. L., Bennett, J., Turchin, P., et al. (2024). All crises are unhappy in their own way: The role of societal instability in shaping the past. *OSF Preprints*, 1–29. <https://doi.org/10.31235/osf.io/rk4gd>.
24. Hynes, W., Linkov, I., & Love, P. (Eds.). (2022). *A systemic recovery*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/62830370-en>.
25. Korzybski, A. (1941). *Science and sanity: An introduction to non-Aristotelian systems and general semantics* (2nd ed.). Lancaster: The International Non-Aristotelian Library Publishing Company.
26. Kröger, B. (2015). *Hermann Haken: From the laser to synergetics*. Cham: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-11689-1>.
27. Kühler, R. (2007). Quantitative analysis of syntactic structures in the framework of synergetic linguistics. In *Aspects of automatic text analysis* (pp. 191–209). Berlin; Heidelberg: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-540-37522-7_9.
28. Marmot, M.G. (2019). A health crisis is a social crisis. *BMJ*, 365, l2278. <https://doi.org/10.1136/bmj.l2278>.
29. Pescaroli, G., Nones, M., Galbusera, L., & Alexander, D. (2018). Understanding and mitigating cascading crises in the global interconnected system. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 30. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2018.07.004>.
30. Quarantelli, E.L., & Dynes, R.R. (1977). Response to social crisis and disaster. *Annual Review of Sociology*, 3, 23–49. <https://doi.org/10.1146/annurev.so.03.080177.000323>.
31. Silove, D., Ventevogel, P., & Rees, S. (2017). The contemporary refugee crisis: An overview of mental health challenges. *World Psychiatry*, 16 (2), 130–139. <https://doi.org/10.1002/wps.20438>.
32. The Tico Times (2025, March 12). Domestic violence surges in Costa Rica amid deepening social crisis. Retrieved March 18, 2025, from <https://ticotimes.net/2025/03/12/domestic-violence-surges-in-costa-rica-amid-deepening-social-crisis>.
33. Wodak, R., & Reisigl, M. (2009). The discourse-historical approach (DHA). In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of critical discourse analysis* (2nd ed., pp. 87–121). London: SAGE.

Стаття надійшла: 16.04.2025

Стаття прийнята: 24.05.2025

Опубліковано: 03.07.2025